

verschijnt maandelijks
jaargang 65
oktober 1963 - 10

maandschrift voor

bijenteelt

orgaan van de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland

AANBEVOLEN ADRESSSEN

IMKERSARTIKELEN

Wij leveren alles wat u nodig hebt. Prijscourant gratis op aanvraag. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

HONING EN WAS

Verkoop uw klanten geen neen als u uitverkocht bent. Vraag ons even prijsopgaaf. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

BUITENLEVEN

VAKANTIEHUISJES, GARAGES, SCHUREN, vanaf f 341,00—f 275,00. Vraagt folder, of stort resp. f 3,50, f 3,—, f 2,50 voor bouwplaten + tekeningen voor aanvraag, om een indruk te krijgen. Girorekening 672439. „DIHAMA” Hardinxveld.

BOEKEN EN BLADEN

HET GROTE BIJENBOEK door R. P. Groenveld kost f 13,90. Wij hebben het in voorraad. BIJENHUIS, WAGENINGEN.

Abonneer u op „BIJENNIEUWS”, orgaan van de afd. Bunnik-Houten en de STICHTSE KONINGINNETEELTCLUB f 2,50 p.j. Verschijnt maandelijks. Postgiro 193060. Gratis proefnummers.

Wij leveren onder volle garantie

PRIMA BIJENVOLKEN

op zes ramen met 5 ramen broed en vol-doende voer. Ook in kasten en korven. Rassen : Carnica, Holl. en Italiaanse bijen.

BIJENPARK BRULLEMAN BREUKELEN

Zandpad 42 a, tel. 0 3462 - 303.

Het speciale adres voor bijenvolken

TELEGRAM

H.M. DE KONINGIN

Der traditie getrouw zonden wij op de Imkersdag een telegram aan H.M. de Koningin, waarin wij Haar onze trouw en aanhankelijkheid betuigden.

De particulier secretaris van H.M. antwoordde hierop als volgt:

„Hare Majesteit de Koningin verzocht mij u te willen bedanken voor de gevoelens, geuit in uw telegram.”

OOGST EN DRACHT 1963

's-Gravenhage, kuststrook ten zuiden van de Scheveningse haven

De winter 1962/1963 was lang en streng, met veel sneeuw. De volken, die voornamelijk of uitsluitend op suiker overwinterden, hebben echter zonder uitzondering al dat ongemak glansrijk doorstaan. Anders was het echter met die volken, welke geen suikervoorraad hadden. Al vele jaren achtereen heb ik geëxperimenteerd met overwintering van enige volken uitsluitend op sneeuw-beshoning en dat had steeds tot uitmuntende resultaten geleid. Najaar 1962 gingen 4 van mijn korfvolken en 1 kastvolk uitsluitend op sneeuw-beshoning de winter tegemoet. Zij waren sterk en hadden ruim voldoende voorraad. Toen er sneeuw lag gingen zij echter bij zonnig weer vliegen, terwijl de suikervolken rustig bleven. Toen de dooi inviel bleken van de honingvolken 2 korfvolken en 1 kastvolk geheel te gronde te zijn gegaan. Grote hoeveelheden bijen lagen dood voor hun woning en de rest lag dood op de bodemplank. Weinig dode bijen op of in de raten. Voor-

raad voedsel was er nog in overvloed. Bij het oplichten van het dekraam vond ik de dode moer van het kastvolk met enige dode bijen daar tegen aangeklampt. De 2 overblijvende honing-korfvolken bleken erg geleden te hebben maar gaven toch nog tekenen van leven. Met wat stamphoning heb ik deze er weer bovenop gekregen en het zijn later zeer sterke volken geworden, welke half juni zwermrijp waren. De suikervolken hebben zich ondanks het late voorjaar prachtig ontwikkeld en waren tegen de vroegdracht in uitstekende conditie.

De eerste grote reinigingsvlucht had plaats op 5 maart bij mooi zonnig weer en een temperatuur van 50 graden F; er lag toen echter nog heel wat smeltende sneeuw.

De 7e maart ontdekte ik het eerste sneeuwklolkje; ook toen was de temperatuur 50 graden F, maar er was veel wind en de bijen bleven binnen. Het eerste stuifmeel werd binnengebracht op 14 maart en wel van de sneeuwklolkjes. Ook toen was de temperatuur niet hoger dan voormeld, maar het was zonnig en stil weer. Daarna werd het weer van lieverlede wat beter; de crocussen en de scilla's kwamen tevoorschijn en enige vroege heesters begonnen te bloeien. Al spo-

dig werd stuifmeel in allerlei kleuren aangevoerd.

Op 10 mei gingen de daarvoor in aanmerking komende volken naar het koolzaad in de Flevo-polder; de oogst aldaar was voor de goede volken uitmuntend. De thuisblijvers hadden het minder goed getroffen. De esdoorn honigde een paar dagen vrij goed maar bleef over het geheel genomen ver beneden de normale verwachtingen. Ook de duinflora heeft dit jaar weinig gegeven; zo af en toe iets meer dan de kost, maar daar bleef het bij. Met de jonge koninginnen liep alles vlot van stapel; bij mij mislukte er niet één. De uitkomst bij andere imkers alhier liep overigens nogal uiteen.

Alle hoop was nu gevestigd op de sneeuwbes, die hier begin juli in bloei komt en dan doorbloeit tot ver in oktober. In juli begon het hoopvol; half juli in de honingbakken al heel wat losse honing. Toen was het opeens afgelopen; de sneeuwbes werd verder maar zeer karig bevlogen en zo is het tot nu toe gebleven. Af en toe even een drukke vlucht en dan is het plotseling uit, ook als het weer ogenschijnlijk gunstig is. Mijn verwachtingen ten opzichte van de sneeuwbes-honingoogst zijn dan ook voor dit seizoen niet hoog gespannen.

F. SLOT

Mag ik u, die wel zo vriendelijk wilt zijn een deel van de schijnbaar steeds schaarser wordende tijd te besteden aan het lezen van de beginnersrubriek en ook de beginners zelve natuurlijk (maar de Imkersdag heeft mij weer de overtuiging gegeven dat het er niet zo best uit zou zien als mijn lezers uitsluitend beginners waren), er nog even aan helpen herinneren, dat oktober de maand is voor het poten van bol- en knolgewassen, die ons, als we er nu aan denken, in het voorjaar een streling voor oog en oor zullen zijn. Voor het oog door vorm en kleur en voor het oor, omdat we onze bijen weer van bloem tot bloem horen zoemen.

In elke catalogus vindt u een keur van voorjaarsgewassen, maar voor ons zijn de sneeuw-klokjes en vooral de krokussen de voornaamste. Ik zal niet gauw vergeten hoe ik, terwijl de winter '62-'63 nog maar nauwelijks op de terugtocht was, de eigenlijke blijdschap om het eindelijk komende voorjaar pas goed ervoer door het zien van een flinke groep gele krokussen in een gazon, vrijwel tegen de gevel van een huis, goudgeel stralende in de zon en die blijkbaar alle bijen uit de omgeving had aange-trokken, want het zoemde dat het een lieve lust was. Het verdient wel aanbeveling in die groepjes de gele bij elkaar te houden, want die bloeien altijd wat eerder dan de andere kleuren. Jammer is dat die gele krokussen vaak een onweerstaand aantrekkingskracht op mussen schijnen uit te oefenen, die ze blijkbaar als voorjaarsslaattie verre prefereren boven de andere tinten en er schandalige verwoestingen in kunnen aanrichten. De krokusknollen vermenigvuldigen zich vrij snel zonder ingrijpen van onze kant, zodat er na een paar jaar dikke bossen verschijnen op de plaatsen, waar u dit najaar 3 of 4 knolletjes hebt uitgepoot — mits u niet direct na de bloei het dan niet meer zo fraaie loof afsnijdt — want dan krijgt de plant niet meer de kans het nodige voedsel te vergaren om nieuwe

knollen te vormen. Aan een aardappelplant, waarvan u het loof afsnijdt komen ook geen piepers. Een krokus heeft een knol en geen bol en als u er niet zeker meer van is wat precies het verschil ook weer is, wil ik uw geheugen wel even op gang helpen. Een bol is een stengeldeel, waar de plant als het ware in gecompriëerde vorm al in zit. U vindt daarin dan ook de bloemknop in aanleg, omgeven door vervormde bladen, die we rokken noemen. U kunt dat het makkelijkst zien aan een door-gesneden ui. Een knol daarentegen is een verdikt worteldeel, volgestouwd met reservevoedsel en homogeen van samenstelling. De daarop aanwezige ogen moeten de jonge scheuten leveren, u welbekend van de aardappel.

De neuzen van de krokussen zijn te vergelijken met de kiemen van de aardappel. Als u de fijne nuance nu weer door hebt, weet u waarom de bolbegonia een knolbegonia is. Natuurlijk zijn die paar, of zelfs een paar honderd krokussen niet van overwegende invloed, maar als iedereen die een tuintje heeft, het een beetje royaal doet, vooral bij ons, die zo dicht op elkaar zitten, dan telt het wel degelijk mee en ik zou ze als stuifmeelleveranciers zo vroeg in het jaar niet graag willen missen. In ieder geval doet 't het hart van de rasechte imker buitengemeen goed als hij zijn bijen met twee en drie tegelijk, om toch maar niets verloren te laten gaan, in één krokusbloem ziet werken. Dit zijn voor velen de kleine vreugden des levens, voor sommigen zelfs grote genietingen, belangrijker voor het voorkomen van hart- en zenuwaandoeningen dan de jaarlijkse uittocht naar het Gardameer. Het niet meer kunnen beleven en waarden van deze kleine vreugden drijft de mensen tot een steeds grotere jacht naar vermaak en ontspanning en als we terugblikken in de wereldgeschiedenis dan zijn de resultaten van dit jagen naar brood en spelen nooit erg bemoeiend geweest.

Die kleine vreugden brengen me nog weer even terug naar de Imkersdag, het feest waar zich — uiteraard niet bij de dames — het tekort aan jeugd toch wel pijnlijk demonstreerde. Wat hebben we weer lekker over bijen gekletst. Vooral op de boot was daar volop gelegenheid voor en daarbij bleek weer eens dat, hoewel we in grote lijn wel allemaal dezelfde ervaringen opdoen, toch ieder voor zich met andere maatregelen daarop reageert. Voor mij is dat een bevestiging van de mening, dat de omstandigheden zelfs op korte afstand van plaats tot plaats zodanig verschillen, dat het niet wel mogelijk is algemene regelen te stellen. Misschien heb ik nog wel de gelegenheid daarop in de loop van de winter terug te komen. Wat de imkersdagen zo gezellig en hartverwarmend maken zijn die ontmoetingen van de ouwe getrouwen — dat is kostelijk — en dat vasthouden en versterken van die band ook over de grenzen. Onze voorzitter vestigde daarop in zijn openingsrede nog eens uitdrukkelijk de aandacht en ik hoop dat de aanwezigen dat deel van zijn betoog op de juiste wijze hebben gevoeld en geïnterpreteerd. Het is een belangrijke zaak, niet alleen voor de imkersgemeenschap, maar ook in het algemeen menselijk vlak.

Inmiddels ben ik een knap eind afgedwaald van de wondere bijenwereld en moet ik haastig terug naar de zuivere imkerspraktijk, anders krijg ik hope-loze (u weet wel) met de chef-redacteur.

Als het goed is moet het voeren nu gedaan zijn en wat hebben we daar van de imkersdag af een prachtig weer voor gehad. Ik weet niet hoelang dat stralende weer zich na 16 september, de datum waarop dit artikel werd afgesloten, nog zal handhaven, maar mocht dit nog even het geval zijn geweest, dan zou ik nog maar wat extra voeren, want u kunt er op rekenen dat er nog behoorlijk wat broed is aangezet, iets waarmee we alleen maar blij kunnen zijn. En hebt u er op

gelet hoe de bijen in die mooie septemberdagen op stuifmeel uittrokken. In een park in mijn omgeving had de gemeentelijke plantsoendienst een aantal kleine enkelbloemige dahlia's gepoot. Ze werden bij wijze van spreken door de bijen opgevreten. Ook de grotere rozetten van de in deze tijd bloeiende sedum werden druk bezocht. Hetzelfde geldt voor de herfstzonnebruid (*Helenium autumnale*). Een nadeel van de *Heleniums* is dat je ze, eenmaal gepoot, bijna niet meer kwijtraakt. Ze zijn dus bij uitstek geschikt voor het vullen van hoeken, het laten begroeien van bermen en wat we nog aan braakliggende hoekjes overhebben.

Ik heb wat proeven genomen met verschillende methoden van voeren en hoewel het voeren achter de rug is, wil ik er toch nu graag iets van zeggen om de doodeenvoudige reden dat het nu nog vers in het geheugen ligt en ik het volgende jaar, als deze rubriek door mijn opvolger wordt verzorgd, er geen gelegenheid meer voor heb. Zoals u weet zijn de plastic voeremmers erg in de belangstelling gekomen en worden dus sterk gepropageerd. Dit niet ten onrechte, omdat het per slot van rekening een veel verbeterde variant is op het allang bekende en in Amerika veel toegepaste voeren met blikken bussen met drukdeksel, waarin een groot aantal kleine gaatjes is geslagen. Waar het mij in het bijzonder om ging, was het vergelijken van de spaarkastvoerbak met de plasticvoerbak met de plasticvoerbak en het ontdekken en tegen elkaar afwegen van de voor- en nadelen. Over de wijze van werken met de spaarkastvoerbak kan ik kort zijn: bestellen bij het Bijenhuis en op de kast zetten met de gaten, waardoor de bijen bij het voer kunnen komen, aan de voorzijde. Opgeloste suiker in de voerbak gieten, voerbak afdekken met kastdeksel, **mits bijendicht afsluitend**, anders afzonderlijke afdekplank tussenzetten en klaar is Kees.

Bij het gebruik van de voeremmers is het gewenst een daarvoor geschikte dekplank te gebruiken, die u bij het Bijenhuis kunt bestellen, maar ook makkelijk zelf kunt maken. Voor dit laatste mag ik u misschien nog een paar tips geven, waardoor u de fouten vermijdt, die ik al experimenterende heb

gemaakt. Bij de voeremmer wordt, behalve 4 klemmen, waarmee de deksel op de emmer wordt geklemd — fantastische lekvrije sluiting — een plastic roostertje geleverd. Dit roostertje heeft een opstaand randje, wat precies valt en ook moet vallen in het gat in de deksel, waarover aan de binnenzijde het fijnmazige kopergaas is gespannen. Dit roostertje ligt in de dekplank en het is zonder enig hulpmiddel een onhandig en vervelend gemik om met de volle omgekeerde voeremmer in de hand, dat gaasje precies op het rooster te krijgen. Dit gaat heel makkelijk als u als volgt te werk gaat: U neemt voor de dekplank een behoorlijke kwaliteit hardboard, liefst iets dikker als de gebruikelijke 3 mm, hoewel dat ook wel kan. Rondom de plank, die vanzelfsprekend de broedkamer precies moet bedekken, het bekende latje van 1 cm dik spijkeren om bijenruimte boven de ramen te krijgen. Zoals u weet halen de bijen het voer het snelst op aan de voorkant, dus even met de deksel uitkijken hoever naar voren u het gat kunt maken. Natuurlijk moet de deksel nog rondom op de dekplank steunen en u moet er desgewenst ook nog een lege broed- of honingkamer op kunnen zetten, vooral als de volken vrij staan opgesteld, want anders kan de deksel van de kast er niet op. Nu dat gat voor dat roostertje maken. Dat moet precies passen. Na enig zoeken bleek bijv. een Gupa-busje van Ceta-Bever precies dezelfde omtrek te hebben als het roostertje. Dit op de plank gezet, een cirkeltje daaromheen getrokken en het gat kan worden uitgezaagd. Dit kan met de figuurzaag van kleine Piet, maar degene die over een boormachientje beschikt en talloze doe-t-zelvers hebben tegenwoordig zo'n ding, want daar kun je haast niet meer buiten, kan langs de cirkel naast elkaar gaatjes boren, waarna het uitgeboorde schijfje er kan worden uitgedrukt en met een rasp of een stuk grof schuurpapier de binnenzijde tot aan de potloodlijn kan worden bijgewerkt. Dit is de methode van „minder arbeid, groter gemak” en het is nog het vlgste klaar ook. We leggen nu het roostertje in het gat, de deksel van de voeremmer op het roostertje, zodanig dat dit precies in de uitsparing van de deksel valt, trekken om de deksel

goed zichtbaar een stevige cirkellijn en als we dus later de gevulde emmer maar binnen deze cirkel zetten, zitten we altijd goed.

In de opstaande kant van het roostertje bevinden zich 4 gaatjes. Deze zijn niet bestemd om het roostertje in de dekplank vast te spijkeren, maar er vermoedelijk ingemaakt om er voor te zorgen, dat te allen tijde lucht onder de deksel kan komen en daar door het zuigen van de bijen geen luchtledigheid ontstaat.

Ik heb dus op deze wijze drie voerplanken gemaakt, die straks tevens dienst kunnen doen als dekplanken voor de winter, door het roostertje er uit te nemen en op het gat een stukje board te leggen. Om een redelijke vergelijking te krijgen heb ik van zes in een stal staande, vrijwel gelijk sterke volken, er drie een spaarkastvoerbak gegeven en de andere drie gevoerd met de plasticemmers. De inhoud van de plasticemmers is 5 liter en volgens voorschrift moeten ze tot even onder de rand worden gevuld met suiker, daarna koud water opgieten tot de emmer vol is, even doorroeren, deksel er op met de klemmetjes — lange zijde van de klemmen naar beneden langs de emmer — omkeren (wat er uitloopt is de moeite niet waard) en opzetten. Dit gaat in zoverre al niet goed, dat je een volle emmer niet kunt doorroeren zonder een knoeiboel te maken, dus eerst maar iets minder water, roeren en dan nog even navullen.

Bij de eerste proef gaf ik de volken met de spaarkastvoerbakken 5 l verzadigde suikeroplossing. Aangezien ik dacht dat het bij die emmers op den duur wel zo zou gaan: suiker er in en water er op en dat het roeren wel vergeten zou worden, heb ik dat dan ook maar gedaan. Het resultaat was als volgt: de spaarbakken waren alle drie binnen 24 uur schoon leeg. In twee emmertjes daalde de vloeistofspiegel langzaam maar gestadig — het is erg gemakkelijk dat je dit door het plastic heen zo goed kunt zien —, en in het derde gebeurde bijna niets. Bij controle bleek dat op het roostertje, waar dat emmertje op stond, een stukje plastic was blijven zitten, kennelijk een gietfoutje, waardoor het kopergaas niet vlak genoeg op het roostertje lag en de bijen er dus minder makkelijk bijkon-

den. Nadat dit was verwijderd was het tempo van voedsel opnemen ongeveer gelijk aan dat van de beide andere volken. Na 4 maal 24 uur was één emmertje en na 5 maal 24 uur waren de beide andere ook leeg. Deze volken hebben er dus ruim vier maal zo lang over gedaan als de volken met de spaarkastvoederbakken om 5 l voer op te nemen, waarbij opgemerkt dient te worden, dat het weer ideaal was, met maximum temperaturen van ongeveer 20 gr. C., enkele dagen nog wat hoger en volken opgesteld in een beschut staande stal.

Ik was over dat eerste resultaat niet bepaald in de wolken, want, hoewel langzaam voeren grote voordelen heeft en deze emmertjes ongetwijfeld handig in het gebruik zijn, goedkoper zijn dan de spaarkastvoederbakken en weinig plaats in beslag nemen bij het opbergen, omdat ze allemaal in elkaar geschoven kunnen worden, er zijn nu eenmaal omstandigheden dat er vlot gevoerd moet kunnen worden, zeker als de bijen naar de hei zijn geweest en dan is 5 maal 24 uur en bij koud weer vermoedelijk nog langer, om 5 l suikeroplossing op te voeren, veel te lang. Overigens had ik mij niet aan het voorschrift gehouden en dus nam ik een tweede proef, waarbij de volken met de spaarkastvoederbakken weer 5 l verzadigde suikeroplossing kregen, die weer binnen 24 uur opgenomen werden. De drie volken met de plastic emmers werden als volgt behandeld. Eén volk kreeg 5 l warme suikeroplossing zoals ook aan de volken met de spaarkastbakken was gegeven. De beide andere volken kregen de volgens voorschrift gevulde emmertjes droge suiker, aangevuld met koud water en doorgeroerd, maar bij één volk werd het roostertje uit de dekplank weggenomen.

Om het resultaat te beoordelen hoefde niet lang te worden gewacht. Er was nagenoeg geen verschil tussen het opnemen van de lauwwarm gegeven suikeroplossing en de met koud water aangeroerde suiker, gegeven boven het rooster. Anders lag dat bij het volk, **waarbij het roostertje uit de dekplank was genomen.** Dit volk nam de suiker op praktisch in hetzelfde tempo als de volken, die met spaarkastvoederbakken werden gevoerd. Het is dus wel duidelijk, dat het trage opne-

men van het voer uitsluitend een gevolg is van het tussenliggende roostertje, waardoor kennelijk niet genoeg bijen gelijktijdig „aan de bak” kunnen komen. Ik laat hierbij in het midden of dat snel voeren ideaal is, maar ik heb het met mijn spaarkastvoerbakken altijd gedaan en er nooit nadelige gevolgen van ondervonden en als we naar een late dracht zijn geweest en de bijen moeten eerst invliegen en dan de honing er nog af, dan kan dat eenvoudig niet anders.

Samenvattende kunnen we dus zeggen: We kunnen met de plasticvoeremmers op twee manieren voeren: Kalm aan via het roostertje — in vlot tempo door het roostertje weg te nemen, waarbij uiteraard het gemak, dat de bijen bij het wegnemen van de voeremmer niet naar buiten kunnen komen, verloren gaat. Het gebruiken van de emmertjes geeft een behoorlijke arbeids- en kostenbesparing (geen water warm maken) het oplossen van de suiker blijkt overbodig te zijn en het doorroeren eveneens. De emmertjes zijn, mits goed behandeld lekvrij. Bij het vullen b.v. moet er op worden gelet, dat er geen droge suiker op de rand van de emmer blijft liggen, want dan sluit daar de deksel niet zuiver aan. Rand van de emmer en de daarover vallende rand van de deksel goed schoon houden. De emmers zijn makkelijk te reinigen en op te bergen. De prijs (f 4,50) is in vergelijking met de spaarkastvoerbak aantrekkelijk. Zij kunnen zowel op 10 als op 8- of 6-raamskasten worden gebruikt, omdat ze doorzichtig zijn kan makkelijk worden gecontroleerd hoeveel voer wordt opgenomen en ten slotte — gelijk bij het eenmalig paren van de koninginnen — liggen alle theorieën weer in puin. Het zo warm mogelijk voeren van suiker in een zeer bepaalde concentratie, waarbij we dan ook door toedekken en inpakken de zaak zo lang mogelijk warm moeten houden, met hand en tand verdedigd en gepredikt door degenen, die de beginnersrubrieken verzorgden toen ik met bijen begon, het blijkt ineens niet meer nodig te zijn. We zijn weer een stap verder naar rationeel imkeren en we komen er wel, als we maar kritisch blijven en maar niet denken dat bij elke afwijkende mening op het gebied van kastenbouw, behandeling enz. het leven ermee gemoeid is.

BOEKBESPREKING

HET VERHAAL VAN DE BESTUIVING

Meeuse, B. J. D. The Story of pollination. Uitg. The Ronald Press Company, New York 1961, \$ 7.50 243 pp. vele afbn.

De auteur is een Nederlandse Amerikaan of een Amerikaanse Nederlander. Hij is er in geslaagd een verhaal te schrijven over de verschillende manieren waarop bloemen bestoven worden. Een verhaal dat boeit van begin tot eind. Uiteraard spelen de insecten in dit boek een zeer grote rol, maar ook andere bestuivende dieren als vogels en vleermuizen zijn niet vergeten, evenmin de bestuiving door de wind en het water. De eigenschappen van de verschillende bestuivers worden uitvoerig besproken, vooral ook die van de honingbijen. Zo komt het „dansen” der bijen, het zien van vormen en van kleuren, de smaakzin en de reukzin ter sprake. Al is het boek dan in een zogenaamd populaire trant geschreven het is wetenschappelijk zeer verantwoord. Misschien gaat het hier en daar wel wat ver in het als doelmatig zien van alles wat in de natuur gebeurt. Om een voorbeeld te noemen: De extraflorale nectariën van Impatiens-soorten zouden dienen om mieren, die tegen de stengel opkruipen nectar te verschaffen en ze daarom uit de bloemen te houden, waar ze toch door hun te kleine afmetingen geen bestuiving tot stand brengen. Deze nectariën zouden nectar afscheiden bij het begin van de bloei. Of dit voor Impatiens geldt is mij niet bekend, maar voor verschillende Prunus-soorten gaat het zeker niet op. De extra-florale nectariën daarvan scheiden nectar af na de bloei.

Zo zijn er nog enkele andere schoonheidsfoutjes maar dat vermindert de waarde van het boek als geheel zeker niet. Ik acht het zeer aanbevelenswaard voor allen die wel eens met bestuiving te maken hebben. Het is keurig uitgegeven en bevat vele fraaie, deels gekleurde, afbeeldingen. Een literatuurlijst en index verhogen de bruikbaarheid.

Ir. J. MOMMERS

VRAGENRUBRIEK

Vraag 10:

Als beginnend imker ben ik bang de koningin met de handen aan te vatten. Ik denk over de aanschaffing van een koninginnevangoestel „Regina”. Moet ik daar een merkgarntuur bij kopen?

Ik heb mijn oude raten in plasticzakken gedaan, waarop ik af en toe ga zitten om ze samen te persen. Niettemin zal het een groot pakket worden, waarvan de opbrengst in belangrijke mate opgeslorpt zal worden door de vracht. Kan ik ze in een vat doen en au bain marie doen smelten? Of kan ik beter een zonnwasmelter toepassen?

F. A. v. W. te H.

Koninginnevangtoestel. Raten smelten

Het toestel „Regina” is voor imkers, die de moer liever niet met hun handen aanraken, een zeer geschikt instrument om de koningin te vangen, hetzij met het doel haar te merken dan wel haar te kortwieken. Voor het merken is dan het door u bedoelde garntuur of het staniolponsje een zeer doelmatig hulpmiddel en voor het knippen kunt u het beste gebruik maken van een schaar met lange fijne punten.

De meest eenvoudige manier om was uit oude raten te winnen is de volgende:

Men breekt de raten aan kleine stukken en zet deze één of twee dagen in zacht water te weken. Bij voorkeur regenwater te gebruiken, daar pomp- of leidingwater vaak kalk- of ijzerhoudend is, hetgeen een ongunstige invloed op de was zou hebben. Na het weken wordt de was in een zak van kaasdoek of nylon gesloten (bij kleine hoeveelheden kan een nylonkous ook goede diensten bewijzen) en met stenen bezwaard in een geëmailleerde pan gedaan, welke tot 10 centimeter onder de rand met regenwater wordt gevuld. Daarna verwarmen tot alle was gesmolten is; niet door laten koken. **Langzaam** laten afkoelen (bij voorkeur in een hooikist). Op het water drijvende vormt zich dan de waskoek, welke aan de onderkant moet worden afgeschrapt. Is de waskoek nog

niet zuiver genoeg, dan dient men deze behandeling nogmaals toe te passen. Aldus kan een **tamelijk** zuivere waskoek worden verkregen.

Voor het winnen van niet te grote hoeveelheden **zuivere** was is S.F.-ratensmelter een uitstekend toestel; ook het zogenaamde was-kanon is daarvoor een doelmatig instrument. Van een zonne-wasmelter, waarvan een afbeelding staat in het Groentje van nov. 1962 no. 11 pag. 173 en waarvan een uitvoerige beschrijving en afbeeldingen voorkomen in het Groentje van april 1956, bladzijden 57 t/m 60, kan ook zeer goed gebruik worden gemaakt, maar hierbij is men vanzelfsprekend afhankelijk van het weer.

Veiligheidshalve zij er nog op gewezen, dat bij elke behandeling van was grote voorzichtigheid met vuur geboden is.

Vraag 11:

Gezien de zwakke volken die wij er naartoe brachten hebben wij van het koolzaad in de Flevopolder een goede oogst gehad. Door drukke werkzaamheden in ons hoofdbedrijf (landbouw) hebben wij de honing niet kunnen slingeren. Nu is hij in de raten gekristalliseerd. Kan ik die ramen straks, na thuiskomst van de heide, weer boven op de kasten zetten en wat suiker bij voeren tot zij het gewicht hebben? Men zegt dat heidehoning niet goed is voor wintervoer. Hoe is dat met koolzaadhoning?

W. v. N. te O.

Koolzaadhoning als wintervoer

Overwintering van bijenvolken op uitsluitend heidehoning leidt inderdaad vaak tot teleurstelling. Ik zou u echter ook afraden de in de raat gekristalliseerde koolzaadhoning aan de bijen als overwegend wintervoedsel te geven. Als u de koolzaadhoning in de raat gedurende enige uren tot 50 graden Celsius verwarmt, zal hij weer vloeibaar worden en na afkoeling tot plus minus 20 graden Celsius onmiddellijk kunnen worden geslingerd. U dient er echter wel op verdacht te zijn, dat bij het verwarmen de temperatuur niet veel hoger dan 50 graden Celsius stijgt, aangezien dan al gauw het smeltpunt van was (even boven de 60 graden Celsius) zou worden

benaderd hetgeen de raten in gevaar zou brengen.

S.

Vraag 12:

Mijn volken staan ongeveer 500 m van huis, maar ik moet ze nu naar mijn achtertuin verplaatsen. Wat is de gunstigste tijd daarvoor en hoe doe ik het zonder al te groot verlies van bijen? Ik kan ze niet enige weken wegbrengen en daarna op de nieuwe plaats zetten. Moet ik een gasplaat voor de vlieggaten zetten opdat de bijen zich van de verplaatsing goed bewust worden? Ik ben van plan de oude stand direct na de verplaatsing op te ruimen.

W. I. te H.

Bijen verplaatsen over korte afstand

Wacht met de verplaatsing van uw bijenvolken tot ongeveer half november en breng dan de volken over naar de nieuwe standplaats. Kies hiertoe bij voorkeur een **avond** na een paar koele dagen, waarop de bijen niet gevlogen hebben. Het verdient inderdaad aanbeveling, de oude standplaats aanstonds geheel op te ruimen. Het aanbrengen van een gasplaat voor de vliegopening op de nieuwe standplaats is in het onderhavige geval niet nodig. Half november is de natuurlijke omgeving steeds zodanig aan verandering onderhevig, dat de bijen toch reeds de neiging hebben zich dagelijks opnieuw te oriënteren.

S.

Wij kopen alle soorten honing

Betaling contant
Fust beschikbaar
Opgave van hoeveelheid
met monster aan:

BIJENHUIS WAGENINGEN

Telefoon 0 8370 - 2863

ATTENTIE! ATTENTIE!

Wegens de geringe honing-oogst betalen wij de gehele maand oktober f 1,25 per kg voor uw ruwe was. Dus imkers, gaat zorgvuldig uw raten na, en wat weg kan stuurt dat op aan:

Washandel W. van 't Land,
Barneveld - telefoon 2607

Nationale honingtentoonstelling Leeuwarden

De jury, die de inzendingen beoordeelde, bestond uit de heren J. van Aarst, E. A. J. van Halsema en S. Posthuma. Zij had geen gemakkelijke taak, want de ingezonden honing was van uitstekende kwaliteit en aan de behandeling en verpakking was bijna zonder uitzondering de uiterste zorg besteed.

De ridder van Rappard wisselprijs werd bij loting toegekend aan de heer T. van Dam te Jubbega, die in alle vier klassen had ingezonden en daarbij een gemiddeld puntenaantal van 99 wist te behalen. De wisselprijs kan de heer Van Dam volgend jaar afhandig worden gemaakt, waar als blijvend aandenken ontving hij een gouden medaille.

De zilveren medaille ging naar de winnaar van de **wisselprijs van het Ministerie van Landbouw**, die bij loting werd aangewezen: de heer C. Stapensea te Leeuwarden. Hij had 5 bokalen onberispelijke vloeibare honing ingezonden, die bovendien onberispelijk was behandeld en verpakt. Deze honing kreeg dan ook 100 punten van de jury. Niet minder goed waren de inzendingen van de heren C. Bel te Boekelo en N. Zeldenrust te Delfzijl, die eveneens 100 punten behaalden voor hun inzendingen, maar die bij de loting afvielen. Zij kregen de **bronzen medaille**, die in dit geval echter even waardevol was als de wisselprijs van het Ministerie van Landbouw.

In de klasse raathoning verwierven de heren T. van Dam te Jubbega, A. Dijkstra te Oud-Appelscha en de firma H. T. van Dam te Jubbega allemaal 99 punten en dat is voor raathoning erg veel. De aftrek van 1 punt vond plaats voor de kleur der zegels en de niet volledige of niet vlakke verzameling van de raathoning.

In de klasse heidehoning in bokalen behaalden de firma H. T. van Dam en de heer T. van Dam te Jubbega ieder 99 punten. De aftrek van 1 punt betrof vuiltjes in de honing, die bij de uiterst moeilijk te zeven heidehoning moeilijk te vermijden zijn.

Hieronder geven wij nog de punten van de inzenders van vloeibare en gekristalliseerde honing.

Vloeibare honing in bokalen

H. Haitsma, Noordbergum 96 punten. C. Bel, Boekelo 100 punten. G. P. Sijses, Enschede 98 punten. G. L. Terhorst, Enschede 99 punten. N. J. van Daalen, Enschede 99 punten. Fa. H. T. van Dam, Jubbega 100 punten. T. van Dam, Jubbega 100 punten. Gebr. Wagter, Wolvega 96½ punt. v. d. Vlucht, Leeuwarden 98 punten. C. Stapensea, Leeuwarden 100 punten. A. Dijkstra, Oud-Appelscha 99 punten.

Gekristalliseerde honing in bokalen

H. Haitsma, Noordbergum 98 punten. Fa. H. T. van Dam, Jubbega 98 punten. T. van Dam, Jubbega 98 punten. N. Zeldenrust, Delfzijl 100 punten. Gebr. Wagter, Wolvega 99½ punt. B. H. Rolink, Losser 98 punten.

Als men 95 of minder punten heeft, valt men niet in de prijzen. Dat waren deze keer slechts 5 inzendingen. Sommige daarvan bevatten vuiltjes die vermeden kunnen worden of er haperde

iets aan etiket of inlage, wat nog gemakkelijker vermeden kan worden.

Van enige inzendingen was het suikergehalte te laag. Zulke honing gaat spoedig gisten. Suikergehaltes van 69 en 70% bij heidehoning en 76½ bij andere honing is wel erg laag.

Er waren een paar inzendingen die half vloeibare honing bevatten. Als de jury zo'n inzending indeelt bij de vloeibare honing, krijgt zij een grote aftrek van punten wegens kristallen, deelt zij ze bij de gekristalliseerde honing in dan krijgt zij een aftrek omdat zij onvolledig gekristalliseerd is. Dus of geheel vloeibaar (en ook niet een beetje troebel), of volledig gekristalliseerd.

De wisselprijzen en medailles zijn op de FRISIANA bij de inzendingen geëxposeerd.

Wij willen aan deze beschouwing alleen nog de opmerking verbinden dat 150 bokalen honing voor een werkelijk **nationale** honingtentoonstelling veel te weinig zijn en dat de inzendingen ieder jaar van vrijwel dezelfde deelnemers komen. Wij hopen dat er volgend jaar minstens 1000 bokalen zijn en dat wij dan vele nieuwe namen en adressen van prijswinnaars kunnen vermelden.

Afdelingen, groepen of kringen in welker rayon volgend jaar een evenement als de FRISIANA gehouden wordt, waar honderdduizenden mensen komen, kunnen aan het hoofdbestuur verzoeken volgend jaar de tentoonstelling te mogen organiseren.

Aan de afdeling Leeuwarden, die dit jaar, evenals Enschede vorig jaar, aan de tentoonstelling een magnifieke bijenshow voor het grote publiek verbond, onze hulde en dank voor haar buitengewone prestatie.

KRAINER KRAAM

RESULTATEN 1963

Jaar	Bevruchtingspercentage	Aantal ingezonden volkjes
1955	53	62
1956	80	115
1957	71,2	88
1958	78	86
1959	74,1	159
1960	55,4	300
1961	50,5	502
1962	58,3	482
1963	70,9	513

Vervlogen moer ?

De heer A. Nijhuis, Parallelweg SS 75 te Hengelo (Ov.) merkte de naar Schiermonnikoog gezonden moeren met zilver. Bij terugkomst trof hij in één kastje een ongemerkte moer aan die afgestoken was. Wie trof de gemerkte moer in zijn kastje aan ?

Imkersdag

Met onze jaarlijkse Imkersdag hebben wij in de regel goed weer. Hoe zou dat dit jaar zijn; wij hadden al 5 weken slecht weer achter de rug. Maar jawel, ook op zaterdag 7 september scheen de zon op de 34e Imkersdag, die gehouden werd in Ouwehands Dierenpark te Rhenen.

Het was een eigenaardige Imkersdag, ons hoofdbestuur had willen breken met de jaarlijks terugkerende gebeurtenissen op de Imkersdag, hetgeen enige beroering bracht in de plannen van de afdeling Amstelveen, die deze dag oorspronkelijk zou organiseren (zie verslag Algemene Vergadering M.S. 1963/9 blz. 126).

Wij werden niet ontvangen door mensen met rozetten op en in de zaal was geen podium met genodigden en afdelingsbestuur, want deze imkersdag was niet het werk van een afdeling, maar namens het H.B. van de heren Groenveld en Seunninga.

Er was veel belangstelling en daar het aantal deelnemers beperkt was door de beschikbare plaatsen op de boten, zullen er wel leden, die niet tijdig ingeschreven hadden, teleurgesteld zijn. Er zijn nog altijd mensen, die afwachten of het weer goed zal zijn en zich dan pas melden; dit keer hebben zij het niet getroffen. Men moet eens bedenken dat het organiseren van zo'n dag veel tijd en moeite vraagt, noodzakelijk is het daarom zich aan de vastgestelde datum te houden.

Omstreeks 10.45 uur opende onze algemeen voorzitter, ridder Van Rappard in het restaurant deze Imkersdag. Hij riep de aanwezigen een hartelijk welkom toe en begroette in het bijzonder onze Rijksbijenteeltconsulent, Ir. Mommers, Prof. de Wilde en zijn staf, de aanwezige ereleden, de heer Hilhorst van de afd. Bijenteelt van het Landbouwschap en de vertegenwoordigers der zuidelijke bonden. Hierbij sprak hij de hoop uit, dat er nog nauwere samenwerking tussen de verenigingen zal ontstaan. Vandaag zullen met de boten, die ons naar Arnhem brengen, daar de deelnemers aan de Imkersdag van onze zuidelijke collega's

een rondvaart op de Rijn houden.

Wellicht komen wij nog eens tot een gezamenlijke Imkersdag!

Lang sprak onze voorzitter over zijn reis naar Praag, waar hij had deelgenomen aan het XIXe Internationale Congres van Apimondia. Er waren zo'n duizend deelnemers. De organisatie was goed, de posterijen hadden zelfs een postzegel doen uitgeven en onze voorzitter was er trots op dat hierop de naam Apimondia, die hij in 1949 had gegeven, stond vermeld.

zocht door oudere lieden, voor jongere zou het minder gewenste gevolgen kunnen hebben. Maar de bewoners van dit land zijn vriendelijke gastvrije mensen, die het weinige dat zij hebben nog met de bezoekers wilden delen. Onze voorzitter verzocht de aanwezigen medeleven met hen te tonen en indien mogelijk contact met hen op te nemen.

Vervolgens gaf ridder Van Rappard het woord aan de heer Lubout van Ouwehands Dierenpark, die in een vlotte, boeiende speech ons veel over vogels

Veel wordt er in de Tsjechoslowaakse Volksrepubliek voor de bijenteelt gedaan; zo neemt de staat tegen goede prijs de honing van de imkers over en voert deze tegen lagere prijs uit. Maar, merkte de voorzitter hierbij op, dat wij dergelijke transacties (roomboter) ook in ons land kennen, hetgeen de zaal deed lachen.

Onze voorzitter was begaan met de bevolking van dit land; zij hebben het economisch veel slechter dan wij, maar hetgeen zij vooral missen is de vrijheid. In de bezettingstijd hebben wij ook ondervonden wat dat betekent, maar wij wisten, dat het weer goed zou worden, maar dat schijnt daar niet wel mogelijk te zijn. De kerken staan open, maar worden alleen be-

en andere dieren wist te vertellen, veel wat wij nog niet wisten. Hij toonde ons daarbij de opgezette lichaampjes van een pasgeboren leeuwte en ijsbeertje, die niet groter waren dan een kleine poes.

De voorzitter bedankte hem en bood het gebruikelijke honingpresent aan, dat zeer in de smaak viel.

Hierna was er ruim gelegenheid de levende dieren te gaan bezichtigen en voor de mannen was de gang natuurlijk naar de bijen, die in de muzikent stonden. Hier was iets nieuws te zien. Aan koninginnteelt wordt in ons land in de laatste jaren hoe langer hoe meer gedaan en hierbij gaat de aandacht steeds meer uit naar vreemde rassen. Hier stonden

een paar Carnicavolken van het Bijenhuis en Kaukasiers van Drs. P. J. Romeijn. De aanwezigen mochten deze kasten vrij openmaken en ramen eruit halen, waarvan natuurlijk druk gebruik werd gemaakt. Beide soorten bijen zijn niet steeklustig, hetgeen van zeer groot belang is.

Ook was er een nieuwtje op het gebied van koninginnteelt, nl. de bekerteeltmethode, een Duitse vinding, waarmee het Bijenhuis jarenlang met succes proeven heeft genomen. Een korte beschrijving volgt hier:

Op de broedkamer van een zwermrijp pleegvolk komt een lage bak waarin 25 ronde openingen geschikt om 25 bekertjes van doorzichtig plastic te plaat-

sen. Deze bekertjes hebben een dekseltje waarin 2 klemdoppen passen. In elke stop komt een stukje raat met een jong larfje. Deze dekseltjes worden zonder beker in de openingen geplaatst en de volgende dag gaat men na welke doppen door de bijen zijn aangenomen. Deze worden dan zo over de bak verdeeld, dat aan elke deksel slechts één moerdop komt. Nu laat men het pleegvolk 10 dagen met rust, dan zullen de moerdoppen gesloten zijn en moet men onder de dekseltjes de bekers plaatsen, zo dat de aan de moerdop zittende bijen ook hierin komen. De inhoud van de bekers is dan onbereikbaar voor de andere bijen. Om de opgesloten bijen te voeren plaatst men in de

tweede opening van het dekseltje een klein voederbuisje met honingwater. Als de koninginnen uitgelopen zijn kan men ze, na ze eventueel gemerkt te hebben, gemakkelijk in de bevruchtungskastjes invoeren. Het was een interessante demonstratie.

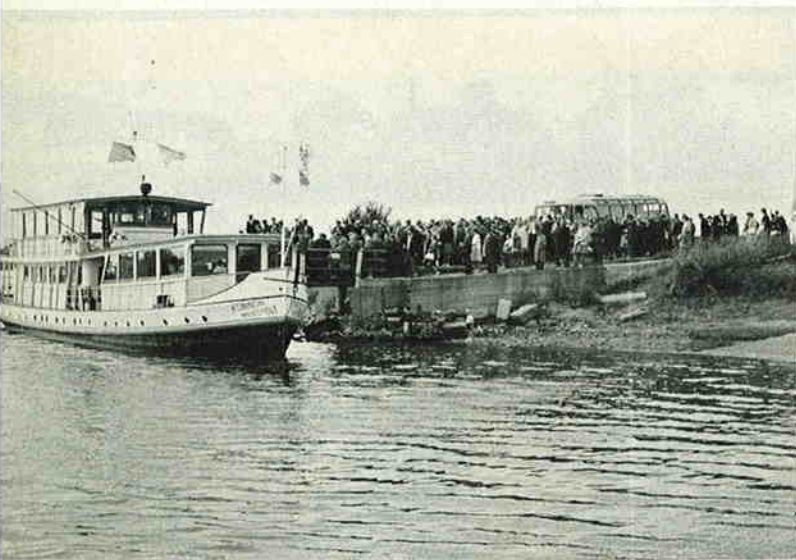
Maar er was nog meer: op een volk stond de plastic-voederemmer, waarmee men zijn volk gemakkelijk kan opvoeren, vooral als men zijn bijen niet bij huis heeft. Verder waren er nog meer voedertoestellen en een raathoningkorf, een vierkante korf, waarin de bijen in vaste bouw zitten, maar bovenin zitten honingkamerraampjes; hierin zou men zelfs bij matige dracht nog goede raathoning kunnen winnen.

Niet alleen de bijen trokken de aandacht, ook de andere dieren o.a. een baby-olifantje van acht maanden, klein voor zijn soort maar geheel compleet. De tuin bood een goede gelegenheid om een praatje met oude kennissen te maken en nieuwe vrienden te maken. De strenge winter was natuurlijk het onderwerp van menig gesprek.

Om 13 uur kwam men bijeen om in het restaurant een goed verzorgde koffietafel te gebruiken, waarna om 14.30 uur het vertrek naar de boten per bus plaats vond. Met twee boten ging het met het stralend weer stroomopwaarts naar Arnhem. Het was een mooie tocht, vooral de Hoge Veluwe-oever trok de aandacht, maar ook het uitzicht over de Betuwe was schitterend. Men krijgt niet vaak gelegenheid deze streek vanaf de Rijn te bekijken. Wij voeren langs Wageningen, Renkum, het romantisch gelegen kasteel Doorwerth, Oosterbeek en bereikten om 17 uur Arnhem, waar de in opbouw zijnde toren weer het stadsbeeld gaat beheersen.

Na het aanleggen sprak ridder Van Rappard een kort afscheidswoord, waarbij hij de deelnemers een goede thuiskomst wenste en hen in 1964 weer in goede welstand hoopte te ontmoeten.

Op de Rijnkade waren wel veel bijenhouders aanwezig; de deelnemers aan de Imkersdag van de zuidelijke bonden stonden er te wachten om plaats te nemen in de door ons verlaten boten. Zo was aan deze 34e Imkersdag weer een einde gekomen en ik denk wel namens alle deelnemers dank te zeggen aan de heren, die deze dag voor ons hadden georganiseerd.

September-Herfstmaand

In de eerste helft dezer maand heeft de meeste rooverij plaats; men wake daartegen. Het einde van deze maand levert de uitkomst van het bijenjaar op. Men onderzoekt de zwaarte der korven en bestemt dezelve voor den winter, zonder hun te weinig voedsel te laten. Want de wintervoorraad is voor de bij de beste.

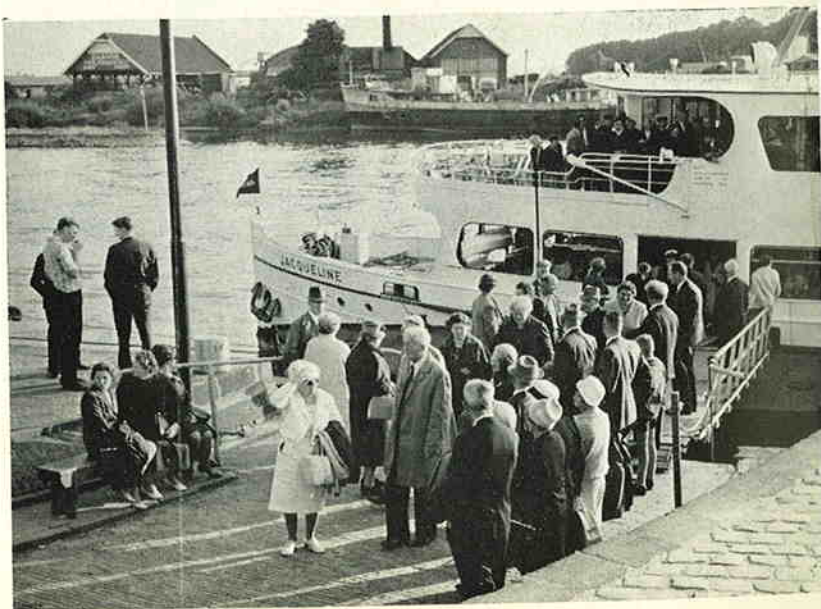
Korven van 52 Ned. ponden zijn goed om overtehouden. Wil men wasraten afsnijden, dan lette men vooral dat men zoodanige, waarin broedsel besloten is, kenbaar aan een klein eenigzins bolrond wit vliesje, niet mede uitsnijdt. Overigens moet men de bijen niet doodden, om het was en den honig te bekomen; men kan van 15 korven 10 winterkorven maken, en dit niet verlangende, de bijen in eenen ledigen korf overbrengen; doch dit moet dan eerst in October plaatsvinden.

October-Wijnmaand

In deze maand vindt men in geen korf nieuw-aangezet broed meer; van nu af kunnen de bijen niets meer voor haar onderhoud bijeenzamelen; wat zij nog aan de voeten in de korven brengen, is hars van boomen, welke zij aan den ingang der korven aanstrijken, om derzelver openingen tegen den naderenden winter kleiner te maken. Zij beschutten zich-zelve tegen den togt; men late derhalve in den winter de korven in dien staat, waarin de bijen dezelve gebracht hebben, en zorg alleen daarvoor, dat de ingangen niet zoo groot blijven, dat een muis in den korf komen kan.

De ingangen, die geheel (op de zij-ingangen na) toegemaakt zijn, late men in dien staat, totdat de bijen dezelve in het voorjaar weder openmaken. Is de vloer der bijenhut zoodanig ingerigt, dat de korven eene halve of gehele el achteruit gebracht kunnen worden, dan is zulks noodzakelijk, opdat bij helder weder de zon niet op de ingangen valt, waardoor de bijen anders naar buiten gelokt worden. Men bedekke tevens de korven zooveel mogelijk en beveilige dezelve tegen de vorst.

Jékavé

DE PARING VAN DE KONINGIN

Een opzienbarend verslag

De paring van de koningin was eeuwenlang in nevelen van geheimzinnigheid gehuld doordat deze gebeurtenis zich aan de waarneming van de imker onttrok.

De laatste jaren zijn wij er wel iets meer van aan de weet gekomen. En nu ligt dan het verslag van de waarnemingen van Dr. Gary van de Universiteit van Californië voor ons.

Ondanks de koele en zakelijke taal waarin dergelijke rapporten plegen te worden geschreven en waarin ook dit rapport geschreven is, behoort dit rapport tot de meest opwindende lectuur voor de imkers. Wij kregen tenminste bij het lezen het gevoel, dat wij voor het eerst helder en duidelijk een terrein aanschouwden, dat tot nu toe achter nevelen schuil ging.

Wij hebben het rapport hier en daar iets vrij vertaald en ook wel enige alleen voor wetenschapsmensen belangrijke passages weggelaten.

Verder echter is onze vertaling een getrouw relaas van een van de meest opwindende onderzoeken op bijengebied, die elke imker stellig geboeid zal volgen.

Voor zijn onderzoeken bevestigde Dr. Gary onbevruichte koninginnen aan ragfijne nylon-draadjes. Hij bevestigde het draadje met een sneldrogende lijm aan de bovenzijde van het borststuk. De aldus aangelijnde koninginnen konden ondanks het draadje goed vliegen.

Voordat Dr. Gary een koningin aldus aangelijnde, voerde hij haar met honing en ook op ongeregelde tijden daarna. In het begin bevestigde hij het draadje aan een met helium gevulde speelgoedballon. Later gebruikte hij grotere ballons, van 2,5 m. lang, die stabiel in de lucht hingen en die ook grotere hoogten konden bereiken.

Bij de meeste proeven maakte hij echter gebruik van een horizontaal kabeltje tussen twee palen, dat naar believen hoger en lager gehangen kon worden. De tekening geeft duidelijk aan hoe dat ging.

Vijf aan nylondraadjes aangelijnde koninginnen hing hij tegelfdertijd aan dit kabeltje op,

op een onderlinge afstand van 3 m.

Wat er met de koninginnen gebeurde legde hij vast op een 16 mm film. De filmcamera was voorzien van een 300 mm telelens.

De beschreven installatie was opgesteld op een terreintje van 100 x 200 m, dat door bomen en heuvels beschut was tegen sterke wind.

De darren vliegen.

Als er geen koninginnen in de lucht gebracht werden, waren er op het terrein geen darren te bespeuren. Zodra er echter koninginnen opgehesen werden, vertoonden zich na een paar minuten, soms zelfs al na een paar seconden, darren, die met luid gebrom „zwermen” vormden rondom de opgehangen koninginnen.

Uit de foto's bleek, dat rondom de 5 koninginnen 100 tot 300 darren te zien waren. Deze darrezwermen vormden zich rond de koninginnen en ze losten zich ook weer op gedurende de hele tijd dat de koninginnen in de lucht waren, tot laat in de namiddag, wanneer ook normaal de darrevlucht ophoudt. Daarbij bleek dat de ene koningin veel meer darren aantrok dan de andere. In 1962 heeft Dr. Gary al vastgesteld, dat de koninginnen, voornamelijk uit klieren in hun kop, zeer ingewikkelde stoffen afscheiden (z.g. feromonen), die de darren aantrekken. De darren vlogen dan ook tegen de wind in naar de koninginnen toe; ze volgden klaarblijkelijk dat „geurspoor”. Dat tegen de wind in naderen van de darren kon alleen maar duidelijk worden waargenomen als er verscheidene koninginnen tegelijk werden opgehesen.

Als de wind evenwijdig met de kabel liep, vloog zo'n darrezwerm dus tegen de wind in en stopte bij de eerste koningin, dan bij de tweede en zo vervolgens. Als de darren de laatste koningin op de rij bereikten loste de darrezwerm zich op en begon zich opnieuw te vormen bij de eerste koningin.

Die darrezwermen schijnen ook snel andere darren aan te trekken, want die zwermen vormen zich buitengewoon snel nadat de eerste darren de koninginnen gevonden hebben.

Toch worden darren niet in de eerste plaats door „darregeur” aangetrokken.

Mogelijk trekt een darrezwerm andere darren alleen op het gezicht aan.

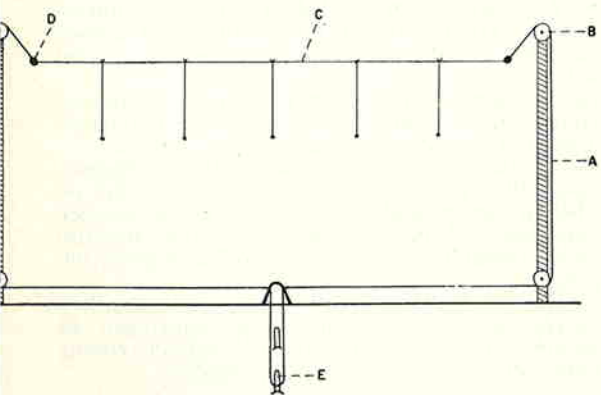
Tijdens de waarnemingen deed zich het volgende grappige verschijnsel voor.

Op een namiddag werd bovenwinds van de plek waar de proeven genomen werden papier verbrand. De verbrande resten gingen de lucht in. Als die snippers 15 tot 20 m hoog kwamen, achtervolgden de darren de verkooldde papierresten. Ze vlogen er tegenaan en als zo'n snipper door de schok uiteenviel achtervolgden zij de resten. Ook opzettelijk uitgeworpen papiersnippers trokken de aandacht van de darren en als die snippers werden voorzien van „koninginnengeur” trokken ze direct veel darren aan.

Darren bij de koningin.

Het was een treffend schouwspel de drukke en beweeglijke vlucht van de darren bij deze proeven te zien. Zodra de koninginnen opgehesen werden verschenen zij in grote aantallen, meestal binnen een paar minuten.

Eerst kwamen er een paar en dan verschenen

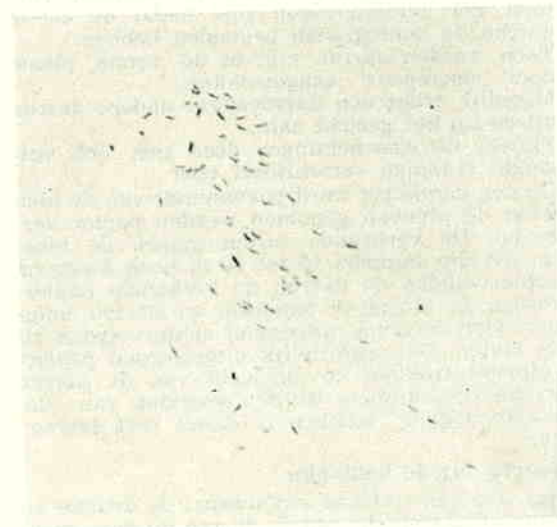
Het vaste aanlijn-apparaat voor koninginnen, niet op schaal getekend. A: takeltouw. B: katrol. C: bijna onzichtbare nylonkabel. D: gewicht, gewoonlijk van 1 pond. E: paaltje voor de bevestiging van de nylonkabel C op de juiste hoogte.

honderden tegelijk, alsof ze eerst verspreid gevlogen hadden, zodat men ze nauwelijks kon zien, en dan groepeerden ze zich plotseling in dichte zwermen rondom de koninginnen. Het vormen van een darrezwerm rondom elke koningin ging snel, maar het oplossen van zo'n zwerm eveneens. Soms stegen en daalden ze in komeet-achtige formaties. Die darre-kometen losten meestal na een paar sec. weer op, behalve als ze ergens achteraan zaten en dat kon dan zowel een koningin, een werkbij als een ander groot insect zijn. Soms ging een dar zelfs op een andere dar zitten in een houding als bij het begin van de paring. Dit gedrag schijnt er op te wijzen, dat darrezwermen en darrekometen zich in de eerste plaats op het gezicht vormen. Ook versnelde filmopnamen wijzen in die richting. Als een darrezwerm een koningin achtervolgt en de koningin maakt daarbij snelle en onverwachte zwenkingen in andere richtingen, dan volgen sommige of alle darren van de zwerm haar daarbij. Deze manoeuvres van de darren, deze snelle verandering van richting, het even blijven zweven en het plotseling weer in volle vaart vooruitsnelen wijzen op de uitstekende vliegcapaciteit van de darren. Toch zag Dr. Gary ook af en toe zo'n darrekomeet tegen de grond slaan of tegen het een of andere voorwerp botsen als ze een vliegende koningin of een verdwaalde werkbij volgde.

Darrezwermen vormden bij windstil weer rond de aangelijnde koninginnen een interessante kegelvormige formatie met de punt van de kegel gericht naar de koningin. Bij minderig weer werden de zwermen sterk uitgerekt, tot wel 3 m toe. De formatie waarin een komeet vliegt verandert voortdurend onder invloed van wat de darren met hun zintuigen waarnemen en dat kan een koningin zijn die zij zien, ruiken of mogelijk horen.

Oriëntatie van de darrezwerm

Darrezwermen vliegen altijd **lager** dan de koningin, zoals ook uit de foto blijkt, waarop de bovenste bij de koningin is. De koningin op de foto wordt achtervolgd door

Darren, aangetrokken door een aangelijnde koningin. De koningin is de bovenste bij van de zwerm, die bestaat uit 67 darren.

67 zichtbare darren. Dat de darren onder de koningin vliegen brengt Dr. Gary in verband met de stand van de ogen van de dar. Die ogen zitten immers zo, dat de dar ook rugwaarts kan kijken. En de dar ziet de koningin waarschijnlijk beter als zij als een silhouet afsteekt tegen de lichte achtergrond van de blauwe hemel of van wolken.

Om dat silhouet te zien, moet hij onder haar vliegen. Dr. Gary probeerde dit verder uit.

Als een aangelijnde koningin op een vierkant stuk gaas ging zitten, naderden de darren haar nauwelijks zolang haar silhouet niet tegen een lichte achtergrond afstak.

Liep ze naar boven, dan naderden de darren haar gretig zodra haar silhouet tegen de lichte lucht begon af te steken.

Vlieghoogte der darren

De darren hadden weinig neiging om rondom de aangelijnde koninginnen te blijven vliegen als de koninginnen dichter bij de grond gebracht werden. Op sommige dagen was de kritische hoogte 2 tot 5 m. Werden op zo'n dag dezelfde koninginnen bóven die hoogte gebracht dan waren ze gewoonlijk zeer attractief voor de darren. Sommige darren volgden de aangelijnde koninginnen als die naar beneden werden gehaald, maar ook deze darren verdwenen spoedig daarna. De hoogte waarop koninginnen darren beginnen aan te trekken, wisselt sterk van dag tot dag. Er kwamen dagen voor waarop de darren de koninginnen volgden tot op 1 of 2 m boven de grond. Op andere dagen wilden ze zelfs niet tot 10 m. af dalen, ook niet als 5 koninginnen tegelijk werden aangelijnd en terwijl er toch een groot aantal darren in de lucht was.

Het treffendste geval deed zich voor op 31 augustus om kwart over drie in de namiddag. Het weer leek ideaal voor darrevluchten.

Er was geen wind van betekenis, de temperatuur was 29 graden Celsius en de hemel was onbewolkt. Op deze dag boden wij verscheidene groepen, elk van 5 koninginnen aan en ze trokken geen enkele dar aan, terwijl op de dagen daarvoor onder minder gunstige omstandigheden honderden darren rond de koninginnen vlogen. Toevallig vloog op die 31 augustus een vlinder boven de aangelijnde koninginnen op een hoogte van naar schatting 25 m. Zij werd achtervolgd door een dichte darrezwerm. Vijftien meter lager hingen de koninginnen en de darren schonken er geen aandacht aan!

Deze waarnemingen doen een sterk vermoeden rijzen, dat darren bij bepaalde weersomstandigheden op een bepaalde hoogte vliegen.

De darren achtervolgden niet alleen vlinders, maar dikwijls ook libellen en wel zo fel, dat de libellen het proefgebied zo snel als ze konden verlieten. Dit gedrag van de darren functioneert mogelijk als een verdedigingsmechanisme.

Vogels en andere vijanden, die door dozijnen darren onderschept worden, ja waartegen de darren zelfs pardoos aanvliegen, hebben weinig kans om een koningin buit te maken.

De paring.

Zoals op de foto te zien is, nadert een dar de koningin zonder uitzondering van achteren en van onderen.

Door middel van hun ook naar bovenkijkende ogen oriënteren ze zich van beneden op de boven hen vliegende koningin.

Het achterlijf van een vliegende koningin hangt iets naar beneden. De darren oriënteren zich op dat afhingende achterlijf.

Als wij koninginnen, inplaats van aan het borststuk, aan het achterlijf aanlijnden, zodat de kop naar beneden hing, oriënteerden de darren zich op de kop en niet op het achterlijf. Kwamen darren op enige centimeters afstand van het achterlijf van de koningin, dan probeerden ze gewoonlijk op dat achterlijf plaats te nemen.

De dar bestijgt de koningin.

Bewegingen van de koningin schenen de darren aan te zetten haar te bestijgen want boven een onbeweeglijk aangelijnde koningin bleven zij dikwijls zweven en zij aarzelden neer te strijken.

Een vliegende koningin echter achtervolgen zij en proberen altijd haar te bestijgen. Over de paringspositie van koningin en dar was tot nu toe niets met zekerheid bekend.

Dr. Gary echter heeft enige honderden malen kunnen zien dat de dar zich bij de paring boven de koningin bevindt. Daarmee is dus vastgesteld, dat bij het begin van de paring de dar boven is.

Bij de nadering hangen de lange achterpoten van de dar naar beneden en zij schijnen te worden gebruikt om op de tast het achterlijf van de koningin te vinden. Bij het bestuderen van de afzonderlijke filmbeeldjes bleek, dat de andere vier poten worden gebruikt om het voorste deel van het achterlijf van de koningin vast te grijpen. Het paartje was zonder uitzondering in staat om te vliegen als het aldus aan elkaar was vastgeklemd. Darren bestijgen dikwijls andere darren op dezelfde wijze en deze darren worden ook door darrezwormen achtervolgd.

Bij verschillende gelegenheden was het mogelijk darren waar te nemen, die dode aangelijnde koninginnen bestegen. Zij droegen deze koninginnen letterlijk in de vlucht mee, zodat het, oppervlakkig beschouwd, leek alsof de koninginnen leefden en óók vlogen.

Als een dar een koningin bestijgt wil dat beslist niet zeggen dat er een paring zal volgen. Integendeel, met aangelijnde koninginnen vond zelden een paring plaats. Uit de waarneming blijkt, dat paring alleen plaats vindt als de angelkamer van de koningin geopend is.

Dr. Gary nam dit toevallig waar. Een koningin was 1,5 uur aangelijnd geweest, afgezien van de korte ogenblikken waarop zij naar beneden gehaald was om haar te voeden.

Gedurende die 1,5 uur paarde zij niet. Toen besteed een dar haar, maar die stulpte zijn geslachtsdelen uit onder de angelkamer van de koningin, in een plooi tussen de achterlijfsringen die op een geopende angelkamer leek.

Dr. Gary verwijderde de dar en hees de koningin daarna opnieuw op. In de volgende drie

kwartier „paarden” 25 darren op dezelfde wijze met deze koningin.

Na elke „paring” verwijderde Dr. Gary de dar. Op verschillende manieren stelde Dr. Gary vast dat de laatste stimulans, die een dar nodig heeft om zijn geslachtsorganen uit te stulpen, een geopende angelkamer is. Zowel bij de aangelijnde als bij de vrijvliegende koninginnen kwam dikwijls geen succesvolle paring tot stand. Waarschijnlijk is de oorzaak daarvan te zoeken in het feit, dat de angelkamer van de koningin niet geopend is op het moment waarop de dar haar bestijgt. Zowel de neiging van de koningin om te paren als om haar angelkamer te openen worden ten dele bepaald door haar leeftijd en voor een ander deel door de wijze waarop de werkbijen haar verzorgen, zoals door andere onderzoekers reeds is beschreven.

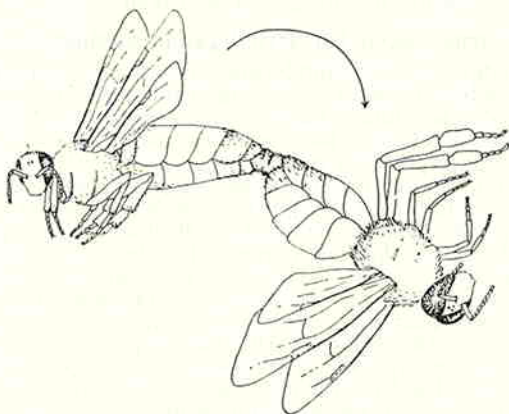
Uit zijn vele waarnemingen van de paring beschrijft Dr. Gary er twee, die hij als typisch beschouwt voor de paring van de koningin. Deze koninginnen paarden herhaalde malen en de scheiding van dar en koningin na de paring geschiedde spontaan.

De eerste koningin paarde 6 maal snel achter elkaar. De tweede paarde 11 maal onder omstandigheden, die een goede observatie mogelijk maakten. De leeftijd van die koningin was onbekend. Zij was aangelijnd binnen ongeveer 20 minuten nadat zij uit een kooitje was gehaald waarin zij in haar volk was opgesloten.

Een paar seconden nadat zij 7 m hoog was opgehangen, paarde zij met de eerste dar. Daarna, binnen 5 à 10 minuten, paarde zij snel achter elkaar met nog 10 andere darren. Vervolgens werd zij van haar lijn losgemaakt en aan haar volk gegeven. Tijdens deze paringen stond Dr. Gary vlak naast de koningin en hij ving telkens de dar op, die na de paring neer viel.

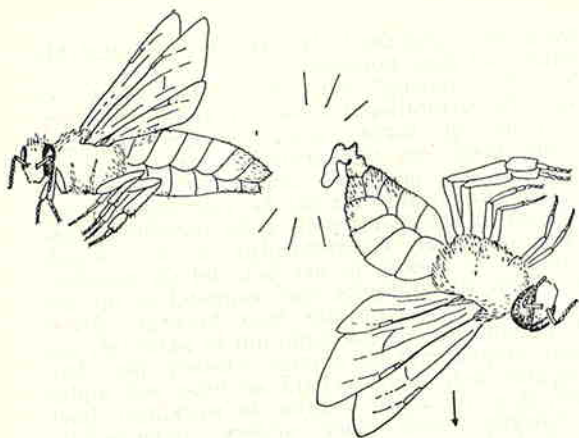
Elke dar had maar een paar seconden nodig om de koningin te naderen, haar te bestijgen en te paren.

Onmiddellijk nadat de dar de koningin bestegen heeft wordt hij verlamd. Dit is een gevolg van de uitstulping van de geslachtsdelen. Dan verliest hij zijn houvast aan het achterlijf van de koningin en slaat achterover. Hij is dan alleen nog met zijn geslachtsdelen aan de koningin verbonden.

De dar slaat achterover.

Ongeveer 2 à 4 seconden nadat de dar achterovergeslagen is hoort men zeer duidelijk een

De scheiding met de knal.

knalletje, als van een ontploffing. Deze knal komt op het ogenblik waarop de scheiding van koningin en dar zich voltrekt.

Na iedere paring werd de koningin snel naar beneden gehaald, haastig bekeken en vlug weer opgehesen. Naarmate het aantal paringen toenam bleek de angelkamer in toenemende mate volgepropt te zijn met mucus. (Mucus is een slijmachtige stof die tegelijk met het zaad van de dar in de angelkamer komt). Na de elfde paring werd de koningin afgelijnd. De prop mucus van de voorafgaande paringen bleek dus geen beletsel te zijn voor de volgende. Het was zelfs zo, dat de angelkamer door de prop mucus opgehouden werd en dat was mogelijk voor de darren weer een stimulans voor de volgende paringen.

Na de elfde paring knipte Dr. Gary een stukje van een vleugel van de koningin en in haar volk legde zij normaal bevruchte eitjes. Doordat de dar bij de paring achteroverslaat wordt in zijn geslachtsorganen lucht samengeperst en daardoor ontstaat de kleine ontploffing bij de scheiding van het paar. Doordat de paring slechts weinige seconden duurt en doordat de scheiding spontaan geschiedt lijkt het waarschijnlijk, dat de koningin na elke paring niet op de grond behoeft te vallen. Als de paring op 15 m. hoogte begint en als de koningin tijdens de paring blijft vliegen is het aannemelijk, dat de scheiding reeds plaatsgevonden heeft voordat de koningin voldoende hoogte verloren heeft om de grond te raken.

Waarnemingen bij vrijvliegende koninginnen

Nadat in de onmiddellijke nabijheid van de proefplaats door de aangeliende koninginnen grote aantallen darren aangetrokken waren, liet Dr. Gary 1 tot 8 weken oude onbevruchte koninginnen vrij uitvliegen.

Daarbij nam hij interessante dingen waar. Deze koninginnen hadden niet eerder gevlogen en zij oriënteerden zich dus op de kooitjes, waaruit hij ze liet ontsnappen. Na hun vluchten keerden zij ook naar deze kooitjes terug.

Van de vele, op deze wijze vrijgelaten, koninginnen paarde er slechts één, hoewel het wemelde van de darren. Dr. Gary zag vele van de koninginnen door darren bestijgen op een hoogte van 2 à 3 m. De paartjes vlogen vrijuit zonder hoogte te verliezen en ze konden soms verscheidene seconden met het blote oog worden gevolgd als ze boven het terrein rondvlogen. Dikwijls vormden zich darrezwermen op een hoogte van 15 tot 30 m. boven de grond. Dr. Gary veronderstelt, dat ook deze darren de bevruchte koninginnen achtervolgden, maar door

de grote afstand kon hij dat niet vaststellen. De enige koningin die wél paarde werd door een dar opgevangen toen zij ongeveer 30 cm boven de grond vloog. De dar besteedde haar en stulpte onmiddellijk zijn geslachtsorgaan uit, maar de scheiding en de explosie vonden niet plaats en het paartje viel op de grond. Dr. Gary scheidde het paar. De koningin vertoonde geen verder paringsgedrag nadat zij was bevrijd.

In zijn slotbeschouwing vestigt de onderzoeker de aandacht op, dat hij tijdens de waarnemingen aan de darren niets gedaan heeft. Hij veronderstelt dan ook, dat zij zich normaal gedragen hebben. Toch bleven in vele gevallen normale paringen uit. Dit zal waarschijnlijk op de een of andere wijze in verband moeten worden gebracht met een abnormaal gedrag van de koninginnen als gevolg van onbekende onvolkomenheden in de experimentele condities.

N. E. Gary. *Observations of mating Behaviour in the Honeybee. Journ. of Ap. Res.* 1963 vol. 2 no. 1.

Kring Groningen pakt de propaganda aan! Bestuursvergadering van de Kring Groningen op zaterdag 7 september jl. te 3 uur in „t Huis de Beurs” te Groningen

Genomen besluiten:

1. Het succes van de propagandacommissie te Groningen, Leek en Winschoten was zodanig, dat deze commissie thans vast is benoemd.
2. Zo mogelijk zal dit najaar nog één demonstratie worden gegeven, waarna de commissie het volgende voorjaar zo vroeg mogelijk opnieuw hoopt te starten.
3. In daarvoor in aanmerking komende bladen, die in de provincie Groningen verschijnen, zal een reeks artikelen worden gepubliceerd over bijenleven en bijenhouden; alles zo eenvoudig mogelijk, opdat iedere belangstellende het kan begrijpen.
4. Daarna zullen in bedoelde bladen advertenties worden geplaatst, waarin gevraagd zal worden: wie wil meer over bijenhouden weten; wie wil graag een tekening om zelf een kast te maken; wie heeft interesse voor een beginnerscursus.
5. Alle bijenhouders in de provincie Groningen krijgen persoonlijk een circulaire, waarin o.m. zal worden gevraagd: wie stelt a.s. voorjaar een zwerm beschikbaar voor beginnende imkers; wie heeft ongebruikte kasten of korven beschikbaar, die nog in zeer goede staat verkeren; welke all-round imkers stellen zich beschikbaar om een lezing over bijen te houden, waarbij speciaal gedacht wordt aan lagere land- en tuinbouwscholen.
6. Alle binnengekomen gegevens en adressen zullen door de kringsecretaris worden geordend en de adressen van belangstellenden zullen worden doorgegeven aan de afdelingssecretarissen waaronder de opgegeven adressen ressorteren.
7. Getracht zal worden hen, die voldoende belangstelling tonen, lid te doen worden van onze vereniging.
8. Op alle bestuursleden van de Groninger afdelingen zal een beroep worden gedaan hun functies ter beschikking te stellen van jongere actievare krachten, wanneer ze zelf menen te oud te worden of niet meer tijd en gelegenheid hebben actief aan het verenigingsleven deel te nemen; zulks in het belang van onze mooie bijensport in het algemeen en van hun eigen afdeling in het bijzonder.

K. H. SPORTEL,

Secr. Kring Groningen te Nieuw-Scheemda

BOEKBESPREKING

DE TECHNIEK VAN HET BIJENHOUDEN

Deans, Alex, S. C. Beekeeping techniques. Uitg. Oliver & Boyd, Edinburgh & London 1963, 25 S. 160 pp. 34 afbn.

Onder techniek van het bijenhouden wordt in dit boek zowel verstaan het behandelen van bijenvolken, het telen en invoeren van koninginnen, het honingslingeren en behandelen als het microscopisch onderzoek van bijenziekten, stuifmeel-analyse en chemisch onderzoek van honing en statische verwerking van de resultaten van onderzoek.

Daardoor is het boek wat tweeslachtig geworden. Toch is de schrijver er wel in geslaagd het behandelde op een behoorlijk peil te houden. Hier en daar moet men echter wel eens een vraagteken plaatsen, bijv. op pag. 42 waar het reizen met bijen naar een goede dracht verantwoordelijk gesteld wordt voor het uitgeput raken van de volken. Dat het voor de honingproductie onbelangrijk zou zijn of er uitgebouwde raten of kunstraat beschikbaar is, zoals op pag. 46 vermeld, moet toch wel zeer worden betwijfeld, vooral sinds de nieuwe werken onderzoeken over de arbeidsverdeling in een bijenvolk. Honing uit niet-bebroede raten is werkelijk toch wel iets lichter dan uit bebroede raten, dit in tegenstelling tot het vermeldde op pag. 50.

Op pag. 53 wordt vermeld dat kleine kristallen in honing een zacht produkt leveren. De zeer fijn kristalliserende koolzaad-honing wordt echter zo hard als een steen.

Het maken van microscopische preparaten van stuifmeelkorrels wordt uitvoerig beschreven. Helaas wijkt de methode geheel af van die welke door de werkgroep Stuifmeelanalyse van de Bee Research Association wordt aanbevolen.

Voor ontwikkelde bijenhouders, die over een goede microscoop beschikken, is dit boek zeker een zeer bruikbare hand-leiding.

Ir. J. MOMMERS

OOGST EN DRACHT

NIJMEGEN, 18 september 1963.

We zijn er al weer wat overheen, maar de voorjaarsinspectie 1963 zullen we niet

gauw vergeten. Zelfs in de dagbladen kon men lezen over het grote aantal dode volken. Doordat veel zwakke volken werden verenigd, nam het aantal volken sterk af. De doodsoorzaak moet waarschijnlijk gezocht worden in de langdurige lage temperatuur, waardoor de tros het voedsel niet kon volgen. Er was voor het fruit dan ook een grote vraag naar bijen, en wie reizen wilde kon een goede huur incasseren.

De bijen gingen zich in mei snel herstellen, zodat er tijdens de lindedracht in juni weer voldoende haalbijen waren. Deze drachtperiode kenmerkte zich dit jaar door weinig zonneschijn. De bloeitijd werd zodoende enigszins gerekt, waardoor er een paar weken lang dagelijks kon worden gehaald. Een vrij goede oogst was het resultaat en de honing was van zeer goede kwaliteit.

Ook deze zomer liet het weer zich begin augustus niet van de goede kant aanzien. De heidestand was op de meeste plaatsen zo, dat er niets van verwacht kon worden. Toch organiseerde onze afdeling een tocht naar de Veluwe, waar, bij goed weer tenminste, wel wat gehaald zou kunnen worden. Toen de volken omstreeks 10 september teruggehaald werden, bleken ze lichter te zijn dan toen ze weggebracht werden. Bij weersomstandigheden als deze zomer, waarbij recordhoeveelheden regen gemeten werden, kan er geen honing ge-oogst worden.

Zo kwam het einde van ons bijenseizoen, dat ons in veel opzichten teleurstelling gaf. Maar we gaan verder. We zullen de volken weer goed inwinteren met de hoop op meer succes in 1964.

J. I. VAN CRUYNINGEN

RIJSEN, Twenthe, 15 september.

Door de strenge winter zijn hier zeer veel volken gestorven. Enige imkers verloren 50% van hun volken. De voorjaarsdracht was hier goed. De volken die naar het koolzaad geweest zijn waren, mede door het goede weer, rond de pinksterdagen zeer goed, 70 à 80 pond per volk was geen uitzondering. Wat de koninginneeelt op Schiermonnikoog betreft, deze was ook zeer bevredigend. Bevruchtigingspercentages van 70 tot 100%. De zomerdracht was hier goed: 15 tot 35 pond per volk. Begin augustus werden de bijen op de heide geplaatst en ondanks het slechte weer bleek bij inspectie op 8 september, dat de goede volken nog een mooi stuk heidehoning gehaald hadden, dus hier komt de slinger ook nog aan te pas. Al met al, ondanks de slechte uitwintering en de wisselvallige zomer nog een redelijk goed bijenjaar.

J. GIERVELD

KRING FRIESLAND

Op de laatst gehouden bestuursvergadering van de Kring Friesland is met instemming van alle aanwezige bestuursleden besloten dit jaar geen Friese imkersavond te organiseren. Volgens het vastgestelde schema zou deze bijeenkomst dit jaar in Heerenveen moeten plaatsvinden. Na de succesvolle eerste Friese imkersavond, het vorige jaar in Beetsterzwaag, zal het voor menige imker een grote teleurstelling zijn.

Na uitvoerige gedachtenwisseling meende het bestuur geen voldoende zekerheid te kunnen vinden voor het wel-slagen van die avond. De kosten zullen dit jaar veel hoger zijn. Voor leden uit de oost- en zuid-oosthoek van Friesland is de reisgelegenheid terug zodanig, dat ze vroegtijdig Heerenveen moeten verlaten. Van de afdelingen zijn geen suggesties binnengekomen voor het vullen van de avond.

De hogere uitgaven, de onzekerheid van voldoende belangstelling, de geringe kas-middelen, factoren die mede bepalen de Friese imkersavond dit jaar niet door te laten gaan.

Namens het kringbestuur,
Secr. BROUWER

Geheel onverwacht is uit de imkerskring weggenomen ons medebestuurlid en trouw lid der afdeling, de heer

J. J. OERLEMANS

Nooit werd tevergeefs een beroep op zijn hulpvaardigheid gedaan. Zijn heengaan betekent dan ook een groot verlies voor onze afdeling.

Het bestuur van de afdeling
's-Gravenhage e.o.

A. S. DE KREUK, secr.

Op bijna 87-jarige leeftijd is op 29 augustus 1963 overleden onze ere-voorzitter, de heer

G. GORTER

De overledene was vanaf 1918 lid onzer afdeling; meer dan 35 jaar is hij bestuurslid geweest in diverse functies. Het hoofdbestuur heeft hem hiervoor willen eren en heeft hem de zilveren medaille van verdienste toegekend.

Bij de herdenking van het 50-jarig bestaan onzer afdeling werd de heer Gorter gehuldigd en vergeleken met een Churchill en een Adenauer. Niettegenstaande zijn hoge leeftijd wist hij aan de afdeling steeds nieuwe impulsen te geven en kwam hij steeds met initiatieven om de afdeling levend te houden.

Zijn leven ging uit naar de natuur en hij wist te vertellen van zijn bijen maar evengoed over de mieren. In zijn kamer hing een wandtekst met zijn lijfspreuk:

Mij spreekt de blomme een tale
mij is het kruid beleefd,
mij groet het altesame
hetgeen God geschapen heeft.

Veel heeft de afdeling aan hem te danken. Wij zullen zijn nagedachtenis dan ook in hoge ere houden.

Op verzoek van de overledene is hij in alle stilte begraven; in de rouwstoot alleen gevolgd door zijn kinderen en kleinkinderen.

bestuur en leden
van de
afdeling ENSCHEDE

Boeken over bijen

- R. P. Groenveld: Het Grote Bijenboek.** Een betrouwbare handleiding, zo volledig en zo eenvoudig, dat zowel de ge-routineerde imker als de be-ginneling zich daarmee volledig kan oriënteren f 13,90
- v. d. Belt: Bijenteelt.** Een boek-je voor zelfstudie en voor ge-bruik bij cursussen „ 2,25
- v. d. Belt: De Dierenvriend (Bijen).** Een boekje voor jon-gens en meisjes over bijen .. „ 1,90
- Cancrinus: Bijenteelt,** een boekje, speciaal voor imkers in de zandstreken „ 1,75
- Van Gool: Bijenhouden met succes,** tweede druk. Behan-delt in theoretische en prakti-sche lessen de bijenteelt spe-ciaal volgens de bekende Aal-

- ster Bedrijfsmethode (methode Evers), voor cursussen en zelfstudie „ 3,90
- Planting: Bijenteelt.** Een prak-tische handleiding voor cursus-sen en zelfstudie „ 1,25
- De Roever: Bijen en bijen houden,** een boek voor leek en vakman „ 16,50
- Siebering: Hoofd-zaken der bijenteelt.** Een korte handlei-ding ten gebruike bij cursussen „ 0,95
- Wigersma: Koninginneteelt.** Een boekje uit de praktijk en voor de praktijk „ 1,50
- Crompton: Een korf vol bijen.** Levendig en onderhoudend boek over bijen „ 7,90
- Postma-Scheepmaker: Levend Landschap,** deel III „ 3,90

Goede
dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370 - 2863 — GIRO 823276

SPEURBIJTJES

- TE KOOP:** prima bijenvolken op zes ramen, in Simplexkas-ten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zand-pad 42 a, tel. 0 3462—303.
- TE KOOP:** Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplexkasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alle in prima staat met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen; ramen; bijenkappen; slingers; observatiekasten, enz. Nieuwe zesraamskastjes met ramen f 7,—, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zand-pad 42 a, tel. 0 3462—303. Van ouds bekend.
- TE KOOP:** gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiepsen; vlechtrijs, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- GEVRAAGD:** bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds be-kende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- TE KOOP:** fruihoning f 2,45, klaverhoning f 2,40, lindehoning f 2,45 per kg. Bij afname van 25 kg. Bijenpark Brulle-man, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- GEVRAAGD:** ruwe bijenwas en verder alles wat voor en bij een bij nodig is. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- TE KOOP:** zuivere bijenwas, prachtig goudgeel van kleur. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- GEVRAAGD:** Alle soorten Ned. honing tegen goede prijzen. Heidehoning f 4,— per kg. Feeka Handelsonderneming, Achterdijk 26, Bunnik.
- TE KOOP:** Heideraat- en slingerhoning. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 0 3462—303.
- GEVRAAGD:** alle soorten bijenhoning; ruwe en zuivere bijen-was. Honing-, Was- en Kaarsenindustrie ARKADIA, Lo-chem, tel. 0 8730—1827.
- TE KOOP AANGEBODEN:** bijenvolken in kasten, met bijbe-horend materiaal. S. Dekker, Veldzoom, postbest. GOES, tel. 0 1100—5848.
- TE KOOP GEVRAAGD:** elk quantum honing. Contante beta-ling. Brieven aan: Bijenstand H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 0 5165—382.

Alles op het gebied der BIJENTEELT kunnen wij U leveren voor de laagste prij-zen. Onze uitvoerige prijslijst staat ver-meld in het maart no. van het maandblad. Hierin komen nog een paar prijswijzigingen n.l. Beroker, blaasbalg met schutmantel f 7,—; Alley's Trap (zwermvanger) f 5,25. Onze uitvoerige prijscurant wordt gaarne op aanvraag toegezonden.

BIJENSTAND

H. T. VAN DAM & Zn.

JUBBEGA (Fr.)

TEL. 05165-382

- W. v. 't Land - Koopt à contant - Tegen de hoogste prijzen: ruwe was en ruwe honing, tevens verkrijgbaar alle imkers-artikelen. Honingzemerij, Tel. 2607, Barneveld.
- AANGEBODEN:** Gebruikte bijenkasten, korven, raampjes, roosters, bijennutlaten, pijpen, berokers, gaatjesapparaten, zeven, verkleinblokken, dekplanken, enz. enz. Faas Elias-laan 10, Baarn, Tel. 0 2954-4266.
- TE KOOP:** 1 vierraams honingslinger f 30,—; 2 honingtaptank-jes met kraan à f 7,50 per stuk; 1 observatiekast f 20,—, „De Bijenkorf“, Baarn, Tel. 0 2954-4266.
- AANGEBODEN:** wegens ruimtegebrek: 4 goed bevolkte Sim-plexkasten (nieuw), compleet met Ideaal dekplank, reis-raam en reisbeugels. (Werkelijk iets moois). Faas Elias-laan 10, Baarn, Tel. 02954—4266.
- TE KOOP:** afgevoerde Bijenvolken, in korven en kasten. Tevens hebben wij nog lindehoning à f 2,40 per kg; koolzaad-honing à f 2,35 per kg; boekweithoning à f 2,40 per kg; heidehoning à f 3,90 per kg. „De Bijenkorf“, Baarn, Tel. 02954—4266.
- MEDEDELING.** Aan allen, die geschreven hebben op de door mij aangeboden 2-raams H.slinger deel ik hierbij mede, dat de slinger al verkocht is. „De Bijenkorf“, Faas Elias-laan 10, Baarn.